

41. Zjazd Ornitologów Śląska 41st Meeting of Silesian Ornithologists

Hanna Sztwiertnia, Andrzej Dyrzc: Powitanie uczestników, otwarcie Zjazdu

Beata Czyż (UWr), Aleksandra Gierko, Marek Nowak, Agata Starzecka: Ochrona ekosystemu wrocławskich pól irygacyjnych na tle rozwiązań zagranicznych

Ewa Zysk-Gorczyńska (Fundacja Szklane Pułapki), **Piotr Skórka** (IOP PAN), **Michał Żmihorski** (IBS PAN): Graffiti ratuje ptaki – badania nad kolizjami ptaków z szybami wiat przystankowych na Dolnym Śląsku

Sławomir Niedźwiecki (Fundacja Szklane Pułapki), **Agnieszka Aleksiejczuk, Przemysław Bielicki, Monika Januchowska, Ireneusz Masłowski, Tomasz Niechoda, Łukasz Meina, Anna Rostkowska, Mariusz Rostkowski, Sylwester Solaniuk:** Zatrzymane w locie...

Kacper Kowalczyk (UPWr): Pomoc dzikim ptakom a prawo

Adam Zbyryt (PTOP): Ekspansja białej damy – co wiemy o czapli białej w Polsce?

Romuald Mikusek (PN Gór Stołowych): Ochrona strefowa ptaków w PN Gór Stołowych

Marcin Bocheński (UZ), **Paweł Czechowski** (UZ), **Sławomir Rubacha** (SOS): Awifauna zimowa lubuskich wsi. Północ vs Południe

Stanisław Rusiecki (UAM), **Paweł Ręk:** Tańczące roboty czyli badania komunikacji audiowizualnej szpaków

Radek Lučan (PřF UK), **Anna Lučanová** (PřF UK), **Martin Vavřík:** Long-term monitoring of (not only) bird autumn migration at Červenohorské sedlo Mountain Pass, Jeseníky Mts., Czech Republic

Bartosz Smyk (ŚTO): Ocena liczebności wybranych gatunków lęgowych na Śląsku

Tadeusz Stawarczyk (MP UWr): Ocena liczebności wybranych gatunków ptaków w Dolinie Baryczy z wykorzystaniem danych zebranych w kwadratach 2x2 km

Szymon Beuch (MiIZ): Rzadkie ptaki obserwowane na Śląsku w 2019 r.

Sławomir Rubacha (SOS): Sytuacja puchacza *Bubo bubo* w granicach Śląskiego Regionu Ornitologicznego.

Adam Zbyryt (PTOP): Nie każdy biały ptak to albinos, czyli barwne mutacje u ptaków.

41. Zjazd Ornitologów Śląska miał miejsce w dniach 28.02–1.03.2020 na Ziemi Kłodzkiej, w Ośrodku Wypoczynkowym „Marysieńka” w Lewinie Kłodzkim. Wyjazdową formułę Zjazdu, odbywającego się co roku w innej lokalizacji, po pięciu latach od jej wprowadzenia możemy uznać już za tradycyjną. Równie tradycyjnie patro-

nem tej edycji konferencji był Nikon, producent sprzętu optycznego i fotograficznego. Organizację Zjazdu dofinansował Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu.

W Zjeździe wzięło udział 113 osób. Każdy z uczestników otrzymał wydrukowany zeszyt abstraktów z programem

Zjazdu oraz pamiątkowy kubek z ptakiem-symbolem spotkania: sóweczką. W trakcie przerw pomiędzy sesjami referatowymi można było zapoznać się z ofertą handlową naszych partnerów organizacyjnych, zaopatrzyć w literaturę, m.in. czasopismo „Ptaki Śląska”, czy obejrzeć galerię piór i rysunków ptaków.

Nowością na Zjeździe była mini sesja posterowa, adresowana głównie do studentów kierunków biologicznych, aby umożliwić taką formę zaprezentowania własnych badań, która jest dobrym wstępem do wystąpień publicznych w przyszłości. Swoje postery na sali wykładowej prezentowali: Emilia Brzęk oraz Carlos Moises Macias Dominguez z Aleksandrą Czylok.

W piątek 28 lutego, po wspólnej kolacji uczestnicy zebrali się na sali wykładowej na spotkaniu zatytułowanym „Wieczór zdjęć i dyskusji”. Sławomir Rubacha i Paweł Czechowski prezentowali zdjęcia z Afryki: „Goryle we mgle. Przyroda Ugandy”, a Romuald Mikusek – z wyprawy „Nowa Zelandia”. Zwieńczeniem spotkania był wykład Beaty Czyż: „Czy kura jest gorsza od orła”, w którym poruszała temat wybiórczego uznawania gatunków za wymagające ochrony i etycznego postępowania, podczas gdy inne, nie mniej inteligentne, skazujemy na przedmiotowe traktowanie.

Pierwszy blok wystąpień dotyczył spraw związanych z ochroną siedlisk i antropogenicznymi zagrożeniami ptaków oraz sposobami zapobiegania im. W pierwszym wystąpieniu Beata Czyż przedstawiła aktualną sytuację wrocławskich pól irygacyjnych – obecnie już nieużytkowanych jako oczyszczalnia, przez co wysychają

cych, lecz jeszcze do niedawna niezwykle cennych ze względu na siedliska ptaków wodno-błotnych. Pola irygacyjne wymagają pilnego przywrócenia nawadniania w połączeniu z odpowiednią ochroną przyrodniczą, ale też adaptacją do celów edukacji i rekreacji, co z sukcesem uczyniono na podobnych obszarach w Berlinie i Münster.

W kolejnym wystąpieniu Ewa Zysk-Gorczyńska zaprezentowała wyniki badań nad kolizjami ptaków z przezroczystymi (a przez to niewidocznymi dla nich) szybami wiat przystankowych. Obok szyb okiennych i transparentnych ekranów akustycznych, wiaty są jednym z elementów architektury, który przyczynia się do znacznej śmiertelności ptaków na skutek kolizji. Śmiertelność ptaków zmniejsza odpowiednie wizualne oznakowanie tych powierzchni, zarówno celowe (zaprojektowane specjalnie dla ptaków oznakowania) jak i przypadkowe (graffiti, kurz i inne zabrudzenia).

Wątek kolizji ptaków z elementami infrastruktury rozwinął w kolejnym wystąpieniu Sławomir Niedźwiecki, omawiając prowadzone wraz ze swoim zespołem monitoringi linii energetycznych, elektrowni wiatrowych, ekranów akustycznych i dróg na Podlasiu. Przedstawił skalę śmiertelności ptaków i nietoperzy oraz działania ograniczające śmiertelne kolizje, podjęte na obszarach objętych badaniami.

Poranną sesję wystąpień zamknął Kacper Kowalczyk omawiając ważne, a nie wszystkim znane, prawne aspekty udzielania pierwszej pomocy dzikim ptakom, z których większość to gatunki podlegające ścisłej ochronie. Warto przytoczyć podsumowanie: jeśli dany osobnik potrze-

buje pomocy ze strony człowieka mamy pełne prawo mu jej udzielić, nawet jeśli wiąże się to z chwilowym przetrzymywaniem ptaka w niewoli.

Po przerwie kawowej nadszedł czas na drugą sesję referatową. Adam Zbyryt przedstawił aktualną wiedzę na temat rozmieszczenia i liczebności kolonii lęgowych czapli białej w Polsce. Autor wystąpienia zajmuje się wyszukiwaniem i monitorowaniem czaplińców przy pomocy zdjęć wykonywanych dronem, co jest obecnie techniką najskuteczniejszą i dającą najbardziej wiarygodne wyniki. Czapla biała jest gatunkiem w trakcie ekspansji, a od 2020 r. jej populacja została objęta Państwowym Monitoringiem Środowiska.

Ośrodek, w którym odbywał się zjazd, położony jest na obszarze Natura 2000 „Góry Stołowe”, nie mogło więc zabraknąć wystąpienia dotyczącego awifauny tego unikatowego pasma Sudetów. Romuald Mikusek zaprezentował zagadnienia dotyczące ochrony strefowej oraz monitoringu stanowisk bociana czarnego, sokoła wędrownego, puchacza, sóweczki i włośchatki na terenie Parku Narodowego Gór Stołowych.

Kolejne wystąpienie, wygłoszone przez Marcina Bocheńskiego przeniosło uczestników do województwa lubuskiego. Ptaki zimujące w lubuskich wsiach były liczone na przełomie stycznia i lutego 2019 r. Autorzy sprawdzali, czy istnieją różnice w liczebności i składzie gatunkowym ugrupowań ptaków zimujących w części „śląskiej” i „lubuskiej” tego obszaru.

Wreszcie Stanisław Rusiecki w prezentacji o zagadkowo brzmiącym tytule „Tańczące roboty czyli badania komunikacji audiowizualnej szpaków” opowiedział

o własnych badaniach ekologii behawioralnej szpaka. Gatunek ten, choć tak liczny i dobrze znany obserwatorom, posiada złożone i nie do końca poznane zachowania godowe, polegające na specyficznym poruszaniu skrzydłami przez śpiewającego samca. Jedną z eksperymentalnych metod zastosowanych w badaniach polegała na sprawdzaniu reakcji ptaków na sztucznego szpaka-roboty, wykonującego pokaz śpiewu i ruchów skrzydeł.

Przed przerwą obiadową nastąpiło wręczenie Złoty Ślepówronów, które w 2020 r. z rąk prezesa Śląskiego Towarzystwa Ornitologicznego Pawła Grochowskiego, otrzymali: Jerzy Stasiak, Julian Lewandowski i Andrzej Kąkol.

Pamiętkowe zdjęcie uczestników Zjazdu wykonali Gosia Pietkiewicz i Paweł Kwaśniewicz. Jak co roku, znalezienie miejsca, w którym udałoby się zebrać do zdjęcia grupowego tak liczne grono ornitologiczne było trudne, lecz udało się – na zewnątrz goszczącego nas ośrodka.

Trzecią sesję referatów otworzył gość z niedalekiej zagranicy – Radek Lučan. Swoją prezentację, zaopatrzoną w slajdy z angielskim tekstem, opowiadał w języku czeskim, co znacznie ubarwiło wystąpienie i zmusiło uczestników do porzucenia poobiedniej senności. Zespół Radka Lučana prowadzi badania ptaków migrujących przez Wysoki Jesionik. Co roku, od 2010 r., na Przełęczy Czerwonogórskiej organizowany jest obóz obrączkarski, w którym poza standardowymi metodami odłowu i znakowania ptaków stosowane jest wabienie nocnych migrantów przy pomocy silnego reflektora. Do tej pory zaobrączkowano ponad 111 tys. ptaków ze 129 gatunków, w tym odnotowano pierwsze

dla Republiki Czeskiej stwierdzenia zaganiacza małego i świstunki brunatnej.

Kolejne dwa wystąpienia dotyczyły wykorzystania wyników badań liczebności ptaków w ramach regionalnej akcji „Kwadraty 2x2 km”. Najpierw Bartosz Smyk zapoznał nas z ocenami liczebności gatunków objętych akcją na obszarze Śląskiego Regionu Ornitologicznego. Następnie w wystąpieniu Tadeusza Stawarczyka przedstawione zostały trendy i oceny liczebności ok. 65 gatunków ptaków lęgowych w Dolinie Baryczy, oparte o długoletnie badania, jak również wyniki akcji „Kwadraty 2x2 km”.

Po drugiej przerwie kawowej nastąpiła ostatnia sesja referatów, związana z różnie ujmowanym tematem rzadkich ptaków. Pierwszym z nich było coroczne zestawienie obserwacji rzadkich gatunków ptaków obserwowanych na Śląsku w 2019 r., prezentowane przez Bartosza Smyka (w zastępstwie za Szymona Beucha). Do listy

gatunków stwierdzonych w regionie dołączyły dwa nowe: kaniuk i szlamiec długodzioby, tym samym lista na koniec 2019 r. liczyła 387 gatunków.

Następnie Sławomir Rubacha opowiadał o aktualnej wiedzy na temat występowania puchacza w naszym regionie. Stanowiska lęgowe tej sowy zlokalizowane są przede wszystkim w Sudetach i na Pogórzu Zachodniosudeckim, a od niedawna również na Pogórzu Śląskim.

Ostatnie wystąpienie zjazdu poruszało temat aberracji barwnych u ptaków, którym interesuje się Adam Zbyryt. Często spotykane określenie ptaków o jasnym upierzeniu mianem „albinos” czy „ptak leucystyczny” najczęściej nie jest poprawne. W naturze można spotkać co najmniej 8 różnych rodzajów mutacji barwy ciała ptaków (w większości dziedzicznych), z których albinizm jest najrzadszy. Najczęściej nietypowo jasno ubarwione ptaki to osobniki z mutacją „siwienie”.

Fot. 1. Uczestnicy 41. Zjazdu Ornitologów Śląska w Lewinie Kłodzkim (fot. M. Pietkiewicz)

Photo 1. The participants of 41st Meeting of Silesian Ornithologists in Lewin Kłodzki

Po udanych sesjach referatowych uczestnicy Zjazdu spotkali się na kolacji. Wieczór integracyjny trwał do późnych godzin nocnych – na ten czas sala wykładowa zmieniła się w parkiet taneczny ze szwedzkim bufetem i stolikami.

W niedzielę 1 marca uczestnicy Zjazdu będący członkami Śląskiego Towarzystwa Ornitologicznego wzięli udział w corocznym Walnym Zebraniu. Tym razem ważnym punktem zebrania były wybory nowych władz stowarzyszenia w związku z upływem kadencji poprzedniego Zarządu i Komisji Rewizyjnej.

Hanna Sztwiertnia
Małgorzata Pietkiewicz

Summary

On 28th February – 1st March 2020 the 41st Meeting of Silesian Ornithologists was held. The meeting took place in „Marysieńka” holiday resort (Lewin Kłodzki, Lower Silesia). The meeting was attended by 113 people and total of 17 lectures were presented.